

ВІСНИК ПЕРШОЇ КОШИЦЬКОЇ ШКОЛИ

Видання для молоді

Б. ФЕДОРОВИЧ

ЮРКО БЕРЕЗИНСЬКИЙ

з
ЖИТТЯ БОЮВІКА

КИЇВ

1950

ЛЬВІВ

Б. Федорович.

З ЖИТТЯ БОЙОВИКА

В 1929-32 рр. добре було знане кожному українському підпільникові на ЗУЗ прізвище комісара польської поліції у Львові Чеховського. Він разом з комісарем Білевичем вів найважливіші українські політичні справи. На всіх тодішніх процесах підсудні вказували на них, як на спричинників жахливих побитв-змищань, бо саме вони давали накази своїм підвладним поліційним агентам тортурувати політв'язнів. З ОУН комісар насміхався — жартував, — смійний, що за ним стоїть держава з великим справним поліційним апаратом, що унеможливить навіть бойовикам ОУН помсту за друзів. Та перечислився, бо проти справності і сили поліції стоїть фанатизм, хороба смерті, впертість і посвята.

У звені членів ОУН у Дзвона був молодий 20-літній юнак, Юрко Березинський. Високий, пристійний з сивими блискучими очима, цілим своїм серцем належав до ОУН. Йї історію, її бойовиків знав усіх напам'ять. Щоранку будила його думка про Організацію і думка про неї заколисувала його за рік на вічний сон у Городку Ягайлонському. В душі леліав мрії поміратися і собі з ворогом і показатися гідним своїх старших друзів. І саме цей юнак дістав наказ від Дзвона: прослідити спосіб життя комісара Чеховського: де живе, куди рано ходить, якими вулицями ходить, в котрій годині вертається з біора, чи виходить систематично ввечері і куди? Живий усміх і радість у Юркових очах є відповіддю на наказ провідника. І Дзвін бачить, що найбільшу радість зробив би йому, коли б дав ту „роботу“ до виконання. Інвігіляційну працю виконує Юрко не самий. Він має людей у своїому звені, вони стають до помічі, але трьох людей до слідження може бути замало, особливо, що слідкування треба вести також біля слідчого будинку польської поліції на вул. Казимирівській, а там крутиться багато агентів. Юрко

дістає до помочі ще дівчину Міру:

Грудень, січень, лютий проходять на інвігіляції, яка, зрештою, ніяких нових матеріалів про Чеховського не дає. Але її досі зібрані дані, ці, що є, вистачають вповні. Систематично ходить він щоранку тою самою дорогою — вулиця Стрийська, адея Стрийського парку, і знов вул. Стрийська до трамвайної зупинки. В ранніх годинах рух на тих вулицях мінімальний. Поліцистів чи озброєних військових, що мали б бути грізні при погоні за вбивником, майже ніколи немає тут. Терени, що прилягають до дороги, якою йде Чеховський, прегарні. З одного боку Стрийський парк і виставога площа, а з другого — виходи на Вулецькі горби, Стрийський цвинтар і город біля вул. Пелчинської. В такий терен певно не буде пускатися погоня; що може бути зложена найбільше з 2-3 принакзових цивільних людей. До того ж, вони, правдоподібно, будуть неозброєні, а перед собою будуть мати людину зі зброєю у руках і рішену на все.

В такий ситуації можна приступити до подрібного опрацьовання цілого пляну. Немає сумніву, що робота буде виконана рано о годині 7,10 — 7,35 на трасі між домом, а трамвайною зупинкою.

Дальше йде про вибір самого виконання. На просьби Юрка Дзвін не може бути глухий. Він гарно зробить це сам — він не розконспірований, відваги йому не бракує, він опанований, спокійний: Правда, що молодий він ще трохи — 20 літ має — та тут Дзвін тямить, що він сам, маючи 19 літ брав участь у „мокрій роботі“. І зовсім добре її виконав. А на віяну чи не йдуть 18-20 літні? І чи якраз ці молоді запальні люди — це найбільші герої воян і революцій. Старі, звичайно, називають їх „дурними дітьми“, „негативістами“, чи інакше, але чи не тому, що забули, якими самі були замолоду. Отже, піде Юрко Березинський. Чи міг би хто відтворити цей гордий і радісний погляд, з яким Юрко прийняв

наказ!

„Будь спокійний, друже провідник, я не заведу надій, що їх на мене покладаєш. Коли б мені навіть не вдалося втекти від погоні, — живим у руки ворогові не здамся.“

І дійсно слово його не було пусте: пострілений у нападі на пошту в Городку Ягайлонському, коли ще міг вже втікати, приложив собі холодне дуло до виска і скінчив зі собою, щоб ворогові не здатися.

Місце до виконання роботи вибрали на закруті Стрийської вулиці, в тому місці, де кінчиться якийсь опарканований город, а починається кладовище. Закурт настільки добрий, що еventуальних свідків атентату буде менше. Тільки ті, що будуть по тій самій стороні, закруту, де буде викопаний атентат. Всі, що будуть на протилежній стороні, нікого не зможуть бачити. Охорони Юркові не треба буде, бо від прохожих не можна сподіватися поважної погоні. Зрештою, Юрко дістане 2-і пістолі і кілька магазників набоїв. Щоб роботу робити „дкнайdiskретніше“: дістане він пістоль маленького калібру 6,25 мм, який стріляє без великого гуку при вистрелі, а другий великого калібру 9,0 мм для самооборони. Устійнення для атентату має в собі посмак забобону. Виконати роботу буде можна кожного дня. Та Дзвін вважає, що найкраще воно вдасться у вівторок, бо це для нього найщасливіший день у тижні. Він сам ішов на першу велику роботу саме у вівторок. І вибрано вівторок, 22-го березня. В перших днях цього тижня від'їжджає до дому своїх батьків в с. Оглядів, Радеківського повіту. Ситуація укладається надзвичайно гарно. Поїзд, який їде з Радекова до Львова, приїждить на двірць Підзамче десь біля год. 6,45 зрана. Звідси безпосередньо дістається Юрко на місце роботи ще на час, а поворотний поїзд до Радекова є вже о год. 8 рано; цей поїзд мусить Юрко схопити на Підзамчі і ним від'їхати додому. Уже в полудне буде відома. Отже, його кількагодининої неспрасутнос-

ти ніхто з домашніх не повинен пам'ятати, тим більше, що він і так багато вдома не просиджував. Алібі буде просто прекрасне. Від початку березня був він цілий час вдома, поза Львовом. Все приготоване. Юрко жде нетерпеливо в Оглядіві на 22-го березня. У Львові Міра даліше стверджує, що Чеховський не змінив способу життя, ні, все „грає“.

Приходить ніч з 21-22-го березня. На заспаютому приходстві ледве чутиий рух. Юркова сестра тихенько будить свого брата зі сну. Чи спав він? Не знати. Зривається спокійний, опанований, трохи блідий. В темній кімнаті вбирається в „помпи“ і куртку, кашкет і зброю дістає у Львові. За кілька хвилин він готовий. Має далеко дорогу до маленької залізничної зупинки Павлів, куди має 11 км ходу. Сестра прощає свого улюбленого брата без сліз. Поїзд не мав спізнення. Точно заїхав на Підзамче, а між юрбою перекупок, молочарок і учнів протискався високий, блідий мужчина і уважно шукав між тими, що ждали на станції. Весело усміхнувся до Міри, що ждала вже з тачкою в руці. Там, пістолі і кашкет — ці останні конечні речі. Обое пішли, взлися під руку, ніби залюблена пара, веселі й усмінені. Вона повідомляє його, що все в порядку. Чеховський незмінно продовжує свою ранішню дорогу і сьогодні, напевно, також піде, а завтра живим хіба вже ні. Вступляють до першої брами при Жовківській вулиці. Міра випорожняє течку і оба пістолі мандрують до кишені Юрка. Твердо стискає він зимну сталь. Все в порядку каже Міра. — Передучора з них ще пробно стріляли. 9-ка „Штаер“ стріляє замінено. Мала 6-ка ФН може затягтися по кількох стрілах, — та Юрко впевняє, що найбільше буде два стріли до комісара. Юрко добрий стрілець. Час втікає. Треба всідати до трамваю. Всідають обое і ідуть до жандармерії при вул. Сапіги. Подорозі умовляються, Міра заїде при вулиці Пелчинського, коло трамвайної зупинки. Там відбере від нього все

зайве: пістолі, набой, кашкет. Висідають з трамваю. Криккий, дружній стиск руки — це благословенство Міра для молодого революціонера і довгий-довгий погляд за ним. Чи вернеться живим, чи може?... Ні, він вернеться напевно — такий був спокійний і певний успіху. Вже пішов. Скоро, Кадетською вулицею вгору, назустріч невідомому. Юрко не бачить нічого коло себе, В думці лише одно. Бути гідним тих усіх, що були перед ним — всіх Любовичів, Пісецьких. Всіх, що по тюрмах ждуть помсти. Ще лише кілька хвилин... Треба лише одно пам'ятати: Добре ціляти — і найкраще нічого взагалі не думати, лише те одне: Добре ціляти. Юрко доходить до кадетської школи. Ще кілька кроків до Стрийської вулиці і зараз побачить Чеховського. Це ж година, що в ній повинен надходити. Так, ось іде вже, іде, вже виходить із Стрийського парку. Іде самий, спокійно, з руками в кишенях плаща. Йде до бюро, де ждуть вже жертви. Не чує, не прочуває нічого пан комісар. Він думає про аванс, про кар'єру... Юрко приспішує ходу. Ще лиш 10 кроків ділить його від Чеховського. Рука в кишені відбезпечила ФН (Юрко був малькут) — зараз Чеховський спинеться на закруті. Ще секунда життя. Юрко вже лиш два кроки за Чеховським. Рука з кишені різко витягається, а в ній блищить маленький чорний предмет. „Лиш добре ціляти!“ — одінока думка в тому рішачоному моменті. Сухий тріск полісся по деревах Стрийського парку. Лиш один тріск. Якийсь чоловік у темному плащі зігнувся у колінах і впав перед себе лицем до землі. Не видав ні одного звуку зі себе, навіть рук не витягнув з кишені. Це вже труп. Труп комісара політичної поліції Еміліяна Чеховського.

Якийсь другий перебіг через гостинець і почав драпатися на протилежний бікарп на кладовище. Раз усунувся, бо було ховзько. Та за другим разом відстався на цвинтарну алею і зараз же зник. Ще

лиць оглянувся за прохочими, а вони: всі три трамваї повставали збенгезені, нерішучі, не знали, що робити. До кого вдатися. Не кричали, лиш поволі почали підступати до чоловіка, що лежав на землі. Про того другого ніби забули. А він кількома швидкими кроками пробіг кладовище і кинувся через горби в напрямі Пелчинської вулиці. Оце зовсім целегка дорога — сніг декуди по пояс. Стежки нема, а гаятись не можна. Та на щастя ні живої душі не видно. Та в Юрка вже друга думка: якнайскорше віддалитися звідтіля. Скоріше! І мов олень, скаче він великими кроками по глибському снігу. Ще крок, ще два і він вже при Пелчинській вулиці. Вже видно трамвайну зупинку. Міра вже жде. Допитливий погляд „Щасливо! По всьому?“. „Ні, це неможливо, я нічого не чула“. „Бо тільки один стріл, а відгомін тут не долетить“. І знову дружній стиск руки; вона перша його вітає, того щасливого молодого революціонера, що ось перейшов свій хресний вогонь. Відбирає від нього зброю, кашкет, тепер вже вона тим зацікується. Та робота ще не скінчена. Ще Юрко мусить якнайскорше дістатися додому. Ідуть трамваєм обое щасливі, радісні. Вівторок щасливий день. До поїзду ще 5 хвилин часу. Міра купує білет і знову молодий, блідий чоловік всувається у куток сепаратки, де закрившись курткою дрімає. Чи дрімає справді? На маленькій зупинці Павліт висів отан-одинокий подорожній і цільними доріжками подався на схід.

„Де ж то Юрко поцівся, що його від рана не бачу?“ — питається батько доньки.

„Десь тут ходив, а потім сказав, що іде до свого товариша, до Кривого“. „Але що так зранку захотілося йому іти у відвідини!“

„Він десь зараз повинен бути“ — відповідає дочка, а сама ходить лише від вікна до вікна — щохвилинки заглядає на годинник. Ах, як тяжко ждати, краще самому робити, ніж другого висилати.

Живе чи ні? Вдалось, чи ні? — це питання клуб-
дається цілий час у дівочій голіві.

В снігах хтось витирає ноги. То він, то напевно
він! Скрипнули двері. В кухні стапула висока,
сррунки постать Юрка. Йому назустріч один довгий
допитливий погляд. Його очі сказали їй все. Ще
закричав, ще побіг, ще гомонів, ще кинулась йому на
пору і почала гарячо цілувати. За часок сиділа вже
при слухавках радієвого апарату і відбирала вістку:
„Сьогодні в тодні сьомій тридцять невідомий чоло-
вік замордував при вулиці Стрийській одним пострі-
лом з пістолем комісара пана Емліана Чеховського.
Вбивство призгоподібно на поліганому підложжі.
Слідство ведегься. Подробяці поки що в таємниці.“

Подьська поліція стала перед загадкою, якої не
могла розв'язати довший час. Щодно три роки піз-
ніше довідалася з архіву Сеника, що вбивником
комісара Чеховського був Юрко Березинський. Та
він вже тоді не жив. Дня 28-го листопада 1932
року згинув смертю революціонера в Городку Ягай-
лоньськім.

ВЕЛИКІ РОКОВИНИ

(Уривок)

... Лиш борися, не мирися.
Радше впадь, а сит не трать,
Гордо стій і не корися,
Хоч пропадь, але не зрадь!

Кожний думай, що на тобї
Мільйонів стан стоїть,
Що за долю мільйонів
Мусяш дати ти одвіт.

Кожний думай: тут, в тім місці,
Де стою я у вогні.
Важиться тепер вся доля
Величезної війни.

...Чи побіди довго ждати?
Ждати довго! То й не жди ж!
Нині вчлса побіджати,
Завтра певно побідиш!

(Іван Франко)